

Katedra trestního práva

Posudek konzultanta na rigorózní práci Mgr. Martina Štěpánka „Uplatnění formální obhajoby v předsoudní fázi trestního řízení“

Předložená rigorózní práce obsahuje 102 stran textu a je přehledně a logicky leněna do úvodu, čtyř základních kapitol a závěru. Okruh použité literatury a dalších pramenů je poměrně obsáhlý, určitě odpovídající zvolenému tématu a zahrnuje i práce zahraničních autorů. Vnější úprava práce je velmi pěkná. Po formální stránce rozhodně splňuje předložená práce všechny požadavky na ni kladené.

Autor si za téma své práce zvolil problematiku poměrně náročnou na zpracování, která nebývá příliš častým tématem kvalifikačních prací. Je tomu tak zejména proto, že v právní úpravě prostředků a mezi obhajoby v trestním řízení se střetávají často protikladné zájmy obhajoby na straně jedné a zájmy orgánů činných v trestním řízení po dosažení účelu trestního řízení na straně druhé, kdy obě strany sice usilují o zjištění skutkového stavu v zákonném procesu, ale obhajoba tak činí výlučně jednostranně, jak ostatně vyplývá z její funkce v kontradiktorním trestním procesu. Právní úprava pak nutně představuje určitý kompromis, pro obě strany sice přijatelný, ale přesto jejich zájmy plně neuspokojující. Problematika prostředků a mezi obhajoby je proto stále aktuální a otevřená dalším úvahám, jejíž zpracování je tak nepochybně účelné a přínosné.

Metoda deskriptivní analýzy a metoda kritické analýzy a syntézy, které autor ve své práci použil, plně odpovídají zaměření práce a vytyčeným cílům.

Po úvodním nastínění cílů a zaměření práce se autor zcela důvodně nejprve věnuje klíčovému pojmu práva na obhajobu ve světle širšího práva na spravedlivý proces. Právní zakotvení tohoto principu v pramenech různé síly je zpracováno velmi přehledně. V partiích věnovaných historickému vývoji právní úpravy obhajoby na našem území třeba vyzdvihnout, že autor velmi zdařile identifikoval základní mezníky právní úpravy a rovněž tak klíčové vývojové tendence. Relativně pozitivní hodnocení úpravy po roce 1956 oproti předchozímu stavu je nesporně důvodné. Akceptovat lze odlišování tří prvků (pilířů) práva na obhajobu, ačkoliv v literatuře jsou i názory jiné (např. Císařová D.). Kladně třeba hodnotit pozornost, kterou autor věnuje odlišení institutu obhajoby obviněného a „právní pomoci advokáta“, které nebývá v literatuře věnována odpovídající pozornost. S procesními možnostmi, které autor přiznává advokátu, poskytujícímu právní pomoc, třeba souhlasit.

Navazující kapitola práce je meritorně věnována postavení obhájce v trestním řízení. Záslužně se zde autor nevyhýbá ani někdy kontroverzní oblasti vztahů mezi obviněným a obhájcem pokud jde o vázanost pokynů klienta pro výkon obhajoby. Autorem uváděná stanoviska jsou obecně přijatelná. Pokud jde o pasáže věnované základním právům a povinnostem obhájce, lze kvitovat, že autor se „neutápí“ v marginálních detailech, ale soustřeďuje se na to, co je skutečně podstatné z hlediska funkce obhajoby. Partie věnované způsobům „získání“ obhájce a zejména problematice substituce jsou dostatečně instruktivní a záslužně se věnují i některým v praxi sporným otázkám.

V kapitole věnované formální obhajobě se autor koncentruje především na ty otázky, které v praxi vyvolávají problémy a konflikty (konkrétnost odůvodnění usnesení o zahájení trestního stíhání, omezování práva nahlédnutí do spisu, účast obhájce při podání vysvětlení, obstarávání důkazů obhajobou, zajištění vyjádření osob v postavení svědka, prostudování spisu, návrh soudu na nařízení předběžného projednání obžaloby, resp. na přezkum obžaloby aj.). K těmto partiím sluší obecně uvést, že autor se zde opírá o praktické poznatky a zkušenosti, tvůrčím způsobem pracuje s odbornou literaturou a zejména s judikaturou, a závěry, ke kterým dospívá, vesměs jsou smysluplné a jsou podloženy náležitou věcnou i právní argumentací. To ovšem samozřejmě nevyklučuje další diskusi o těchto závěrech. Zpracování vybraných sporných otázek se poněkud vymyká partie věnovaná obhajobě ve vazební věci, a to nejen svým rozsahem, ale i obsahovým zpracováním, když působící spíše deskriptivně než analyticky. Na druhé straně rozhodně zajímavé a podnětné jsou pasáže věnované tzv. limitům projevu obhájce, včetně rozboru kárně řešených kauz.

V poslední kapitole věnované návrhům de lege ferenda autor pléduje zejména pro systematictější a přehlednější vedení trestního spisu, pro změnu právní úpravy formy odmítnutí návrhů obhajoby na doplnění vyšetřování, a to odůvodněným usnesením, pro vyloučení možnosti odeprít obhajobě nahlédnutí do spisu ve vazebním řízení, a to přinejmenším pokud jde o důvody, na kterých je návrh na vzetí do vazby založen, a v neposlední řadě pro další rozvíjení institutu tzv. skype obhajoby. Tato návrhy, jakkoliv některé z nich diskusní povahy, jsou určitě hodny dalších úvah.

V závěru své práce autor shrnuje poznatky a závěry, ke kterým ve své práci dospěl.

Celkově lze předloženou práci hodnotit jako zdařilou. Autor prokázal velmi pěknou znalost zvolené problematiky, včetně jejího odrazu v odborné literatuře a v judikatuře, jakož i včetně velmi dobré znalosti problémů v interpretační a aplikační praxi. S judikaturou a s literárními prameny autor pracuje zcela funkčně, veškeré citace a odkazy jsou řádně vyznačeny. Zvláště kladně třeba hodnotit kritický přístup autora k právní úpravě a k praxi orgánů činných v trestním řízení a schopnost formulovat vlastní stanoviska ke sporným a problematickým institutům, většinou dostatečně zdůvodněným a akceptovatelným. Kladně lze hodnotit též velmi dobré vyjadřovací schopnosti autora a logickou strukturu práce.

Předložená práce po formální i po obsahové stránce splňuje požadavky kladené na rigorózní práci, a proto ji jednoznačně doporučuji k obhajobě.

Při obhajobě své práce by autor mohl vyjádřit svůj názor na možnost čtení úředních záznamů o podaných vysvětleních v řízení před soudem v těch případech, kdy hlavní líčení probíhá v nepřítomnosti obžalovaného.

V Praze dne 25.8.2023

JUDr. Rudolf Vokoun, CSc.
konzultant